

zaključna riječ

Završna riječ Franje kardinala KUHARIĆA

Draga braćo i sestre!

Ovaj Teološko-pastoralni tjedan dolazi do svoga svršetka. Kako vidim lijep broj svećenika je ustrajao do kraja. To znači da ih veže za ovaj Teološko-pastoralni tečaj zanimanje, ne samo zanimanje za probleme nego i zanimanje kako bi ostvarivali svoju poruku, svoju službu, svoj odnos prema Isusu Kristu, svoj odnos prema Crkvi, svoj odnos prema čovjeku.

U ovom Tečaju bio je u središtu pažnje mladi čovjek, čovjek u rastu, čovjek na raskršću, koji se mora opredijeliti sam u sebi, koji mora izabrati svoje putove, odlučiti se za vrijednosti i konačno spoznati što je on sam u sebi i kamo on ide.

Ja bih vam kratko uputio poruku koju vam daje današnji svetac sveti Ivan Bosco. Godine 1886. don Bosco je dobio pismo od rektora Bogoslovnog sjemeništa u Montpellieru u Francuskoj, koji ga je uporno molio da mu otkrije tajnu svoje pedagogije. Već je to bilo drugi put da je taj sjemenišni poglavar pisao don Boscu.

Odgovarajući na prvo pismo don Bosco je napisao:

„Od svojih dječaka postizavam sve što želim zahvaljujući strahu Božjem koji je uliven u njihova srca.”

Rektor mu je otpisao:

„Strah Božji nije drugo negoli princip mudrosti. No kako treba završiti ovo djelo odgajanja iza ovakvog početka? Molim Vas, don Bosco, da mi date ključ Vašeg odgojnog sistema da bi mi on mogao poslužiti na korist mojih mladih sjemeništaraca.”

„Moj sistem! Moj sistem!”, uzviknuo je don Bosco savijajući pismo. „Ali ni ja ga ne poznajem! Ja sam išao uvijek naprijed kako me je Gospodin nadahnjivao i kako su okolnosti zahtijevale.” I poslije male stanke razmišljanja dodao je: „Treba ljubiti da čovjek bude ljubljen” (Don Carlo de Ambrogio, SDB: „Odgajajmo kao don Bosco”, str. 10).

Don Bosco! Kamo je Isus njega poslao? Među mlade! On sam nije planirao taj svoj poziv. Taj poziv je jednostavno izrastao iz okolnosti njegova osobnog dječaćkog i mladenačkog iskustva i susreta s mladima među kojima se našao. Osjetio je da im mora biti prijatelj, da ih mora ljubiti, da im mora reći ne sebe, nego Isusa Krista Spasitelja, da oni osjete da je Isus njemu život, radost, smisao i ljubav.

Zato se ispunio onaj san, koji mu je pokazala Presveta Djevica Marija, da je izveo mnogo raznih životinja, i divljih i više divljih i manje divljih, koje su se pretvo-

rile u jaganjce. I bilo mu je rečeno: To je tvoj poziv. Zato je on pošao tim uličnjacima, kako bi danas rekli, huliganima, i volio ih je u Isusu Kristu, ljubio za Isusa Krista i počeo im je otkrivati bogatstvo Božje ljubavi svojim srcem. Takav je došao među njih. I ne on, nego sila Božja, sila Duha Svetoga zalijevala je njegovo predanje, njegovu žrtvu, njegovu nesebičnost, njegovu ljubav, i mali su se vukovi mijenjali u jaganjce.

Uspio je održati duhovne vježbe u jednom popravnom domu. Nakon duhovnih vježbi želio je prirediti svim štitičenicima doma izlet da ih izvede iz tih ograda i zidina. Bilo ih je 300. Vlasti su se prestrašile kuda će se to razbježati i tko će ih sve poloviti! A on ih je izveo 300, otišao s njima na izlet i s njima svima se natrag vratio. Tu je neka tajna.

Dragi prijatelji, braćo i sestre, sv. Pavao kaže da je kraljevstvo Božje mir i radost u Duhu Svetom (usp. Rim 14.17). Ja sam uvjeren da je to istina jer je to Božja riječ. Ali gdje je to kraljevstvo Božje, mir i radost u Duhu Svetom? Gdje se ono snješta? Smješta se u našu dušu, u naše biće, u naše srce. Kada doista nastojimo da otvorimo širom dušu kraljevstvu Božjem da bude mir i radost u nama, onda ćemo i nesretne i problemima satrte i sumorno izmučene, možda i nedjeljom zamračene, početi otapati Duhom Svetim za kraljevstvo Božje da se i u njih prelje mir i radost u Duhu Svetom.

Malo citirani, jer je malo vladao Crkvom, Papa Ivan Pavao I. kaže da je vjeroučitelj silno važan u naviještanju vjere, što je on po svojoj osobnosti, što je on po svojoj ljubavi i vjeri. Zato on kaže: „Ne možemo djecu navesti da budu dobrotivni, da opraštaju ako nam je lice obilježeno tvrdim mislima srdžbe i osvete. Nećemo nikoga lijepim riječima oduševiti za čistoću ako nam je duh zamračen ružnim navikama i nečistim mislima. Vjeroučitelj ne može davati onoga čega nema; on ne predaje čak ni ono što ima i ono što sam zna, nego ono što sam jest” (Albino Luciani, Etika u mrvicama, str. 18).

Biti je uvjet djelovanja. Prema tome najprije treba biti, treba biti Isusov, treba biti Božji. Onda će nam se dati milost i riječ. Zato kaže Papa Ivan Pavao I: „Vjeroučenik se penje ovim trima stepenicama: vjeroučitelj, Crkva, Isus. ”To je meni rekao vjeroučitelj, vjeroučitelja je to naučila Crkva, Crkvi je to rekao Isus” (ib. str. 37). Od Isusa sve počima i u Isusa sve završava.

Zato otvorimo opet i mi srce obilju svjetla Duha Svetoga da shvatimo tko je Isus, tko je on nama. On je Otkupitelj čovjeka, on je Spasitelj čovjeka. Čitajmo Evanđelje, čitajmo njegovu metodu. Čitajmo Djela apostolska, kako kažu, Evanđelje Duha Svetoga: kako je sve to Crkva usadivala naviještanjem vjere; kako su se zajednice okupljale u vjeri i životu s Isusom Kristom, u Isusu Kristu; tako su one nailazile na protivljenje, na neuspjehe, čak i na unutarnje nemire. A opet sve ono što je raslo dobro, istinito, svijetlo, sve je to bilo plod Duha Svetoga, plod Otkupljenja, plod križa.

Bilo je rečeno ovdje, nemojmo si nametnuti terete koje ne možemo nositi. To znači da uđemo u sebe, da pitamo sebe: što mi možemo dati i što mi želimo dati? Nije u našim rukama da mijenjamo opću situaciju svijeta, ali je u našim rukama da uz suradnju s milošću Božjom, rastemo, da se čistimo, obraćamo i više Božji bude-

mo. Onda će se milošću Božjom događati promjene u onom krugu u kojem mi živimo.

Svakog mladog čovjeka najprije treba susresti s ljubavlju kakav god on bio. On mora osjetiti da je voljen. To je moć Majke Terezije. Ona inzistira na tome da njezine sestre moraju onome koga poslužuju objavit da je on voljen, makar nikad u životu nije bio voljen, da je sada voljen. Kojim srcem? Kristovim Srcem! Kao što sv. Pavao piše Filipljanima da ih voli Kristovim srcem (usp. Fil 1,8), i mi moramo voljeti Kristovim Srcem i donijeti makar zračak radosti u tjeskobne duše.

Nisu ti mladi sretni; nisu oni sretni u svojim disko-klubovima; nisu sretni ni u alkoholu ni u drogi. Oni u to ulaze baš zato što su strašno u sebi nesretni. Možda nikad nisu bili voljeni. Kada im dolazimo u ime Isusovo, moramo im objavit da su voljeni; moramo im objavit da mogu biti radosni kad se u njima dogodi kraljevstvo Božje: mir i radost u Duhu Svetom.

Zato ponovno naglašavam ono što često puta ističem: duše pripadaju Bogu. Za njih je Bog učinio što nitko nikada nije učinio. Za njih je Bog postao čovjekom; za njih je Bog umro na križu; za njih je Bog dao i Crkvu i sakramente i sebe u euharistiji i u sakramentu oprostjenja. Prema tome duše pripadaju njemu. I nikada nikome nije toliko stalo za spasenje čovjekovo kao što je stalo Spasitelju. Zato vjerujemo da i on nešto može učiniti i želi učiniti u dušama svojim Svetim Duhom.

Shvatimo da je on prvi vjeroučitelj, a mi smo samo njegovi suradnici. On je prvi evangelizator, a mi smo samo njegovi mali suradnici koje je on izabrao i poslao baš tu, dao nam na naš put baš te ljude da ih susretnemo. Ali zato i mi budimo posve njegovi. Kad budemo posve njegovi, vidjet ćete, da će Riječ njegova, ne naša, odjekivati u dušama.

Ne treba biti pesimista! Ako jednu dušu rasvijetlite Božjim svjetlom, već ste ispunili smisao svoje egzistencije. Pisao je davno u prošlom stoljeću Lacordaire jednom mladom čovjeku: „Ti ne smiješ vjerovati samo za sebe, ti moraš vjerovati i za druge. Ti ne smiješ misliti da spasavaš samo sebe. Ti moraš spasavati i druge, jer to je – kaže – cijeli svijet, a to je granica ljubavi.”

Draga braćo svećenici, vi ćete se opet vratiti u svoje muke, u svoje brige. Želio bih da se vratite s razvedrenom dušom, da vas mrak svijeta ne zamrač i jer mi idemo u Kristovu svjetlu. „Ja sam svjetlost svijeta” – kaže Isus (Iv 8,12). U tom Svjetlu idemo k dušama, u tom Svjetlu mi idemo k mladima. Neka oni osjete da je to Isusovo svjetlo! Tako Isus hoće.

Isus je rekao: „Vi ste sol zemlje” (Mt 5,13), ali je rekao također: „Vi ste svjetlost svijeta” (Mt 5,14). Pođimo s tim svjetlom ususret mladima. Imajmo mladu vjeru i mladu ljubav uz mladoga i vječnoga uskrsnulo ga Krista. Uvedimo u svoju pedagogiju molitvu i adoraciju, uvedimo Majku, jer majka je posebna karizma, majka zemaljska i Majka nebeska.

Možda bi bilo dobro više pastoralne pažnje posvetiti roditeljima: obiteljska kateheza, obiteljska evangelizacija. Već u početku kad se stvara obitelj važna je priprava za sakrament ženidbe. Tu već počinje evangelizacija i reevangelizacija, kako se sad kaže, našeg suvremenog evropskog svijeta. Zato je susret s obiteljima vrlo važan, jer ako ostanete sami, ostajete jako ograničeni.

U čemu je vjernički apostolat? Isto tako u naviještanju vjere. I roditelji su pozvani po svom općem kraljevskom svećeništvu da budu navjestitelji vjere svojoj djeci. Zato se apostolat ne može ograničiti samo na jednu kategoriju Crkve, makar ta kategorija bila i po dobi mlada, nego se mora zaista obuhvatiti i oduševiti cijela zajednica da bude svjesna da je odgovorna za svakog i za sve.

Razmišljajući o tome, pripravljam se za vrlo važnu Sinodu o laičkom apostolatu.

Zahvaljujem svima vama za vašu suradnju i strpljivost. Zahvaljujem predavačima, organizatorima i vodstvu. Zahvaljujem i domaćinima ove kuće. Na sve zazivam Božji blagoslov. Sve vas s tim Božjim blagoslovom šaljem natrag, tamo gdje vas je Isus postavio i gdje on s vama djeluje. Neka on u vama bude vaša radost i mir! Amen.

† Franjo kard. Kuharić
nadbiskup